

FAMILJEPOLITISKT

PROGRAM

K
D

ANTAGEN 2023-12-08

FAMILJEPOLITISKT PROGRAM

FAMILJEN FÖRST

Familjen är människans viktigaste gemenskap och den grund som samhället vilar på. Barn som växer upp i trygga familjer får goda förutsättningar att klara av livets utmaningar. En familj kan se ut på många olika sätt, men fyller oavsett sammansättning och historia samma fundamentala roll för möjligheterna att få ett gott liv. Med vår familjepolitik vill vi stärka familjen och bygga ett samhälle som håller ihop. Ett samhälle som i både goda och svåra tider klarar av det som är viktigt – att prioritera våra barn.

Svensk politik behöver ha en tydlig relationslinje, eftersom varje människa föds in i ett sammanhang med nära relationer till andra. Vi har ett djupt behov av att relatera till andra människor och under olika delar av livet är vi alla så svaga att vi är helt beroende av andra. I familjen blir man sedd och är inte utbytbar. Tillsammans utvecklas vi, bekräftas och bekräftar, tar ansvar, tar emot hjälp och trivs. I familjen kan man möta den kravlösa kärleken, men också ställas inför kärleksfulla krav. Familjen är en naturlig gemenskap som binds samman av skyldigheter och rättigheter och vars ändamål är omsorgen om barnen och varandra. Den fungerar som den första och viktigaste skolan, framför allt för att överföra normer och värderingar mellan generationer.

Det finns familjer som inte fungerar och det är få familjer där det inte uppstår problem. Trots det är familjen, för de allra flesta, vår mest stabila gemenskap. Vi får omvårdnad och kärlek. Under uppväxten lär vi oss vad som är rätt och fel och hur vi ska bete oss mot andra. Under livets olika faser varierar det kanske hur nära relationen till medlemmarna i familjen är, men relationen finns oftast kvar och utgör en stabilitet i tillvaron.

VÄLFÄRDEN BÖRJAR I FAMILJEN

Det är i familjen som välfärden börjar. Familjen bygger ofta självständiga och fria personer men är också vårt första trygghetsnät. Barn som växer upp i trygga familjer får förutsättningar att klara livets olika utmaningar. Förlorar vi en partner, en inkomst, en bostad eller en vän kan man alltid vända sig till familjen för stöd och hjälp. Samhällets olika institutioner och trygghetsnät är oerhört viktiga och ska alltid fungera – men kommer alltid att vara ett komplement.

BARNENS BEHOV I CENTRUM

Eftersom familjen är en av samhällets viktigaste byggstenar är det också viktigt att ha en familjepolitik som stödjer dess möjligheter att utvecklas och stå stark. Politiken ska därför stödja familjerna i sin roll som samhällsspelare – den ska stärka föräldrarollen, ge familjerna utrymme att själva styra sin vardag utifrån sina behov och förutsättningar, stärka familjernas ekonomi och erbjuda en fungerande och flexibel barnomsorg. Varje politiskt beslut ska familjesäkras genom att ställa frågan om det förslag som ligger på bordet ökar eller begränsar familjernas handlingsutrymme.

Lagstiftningen och regelverket för olika typer av stöd ska alltid respektera familjens sfär och rättigheter. Det är samhällets skyldighet att ge det stöd som krävs för att varje familj ska kunna fungera så bra som möjligt i rollen att ta hand om barnen och introducera dem till vuxenlivet.

FRAMTIDEN BÖRJAR I FAMILJEN

Familjen är viktig i sig själv. Den ska inte vara ett verktyg för andra att uppnå politiska eller ideologiska mål. Utifrån barnets perspektiv och behov fyller familjen en oändlig mängd funktioner. Att ingå i en familjegemenskap motverkar utanförskap och minskar risken för att unga ska hamna i kriminalitet. Familjen ger barnen en modell för hur man kan leva sitt liv och en introduktion till det omgivande samhället. Föräldrar, släktingar och vänner till familjen kan fungera som goda förebilder och ge vägledning till utbildningsmöjligheter och yrkesval. Nätverket kring familjen kanske bidrar till en praoplats eller det första sommarjobbet. Vuxna förebilder kan inspirera till idrott eller aktiviteter i föreningslivet.

Föräldrar som stöttar i skolarbetet, sätter ramar för hur tillvaron ska se ut och som ställer rimliga krav, ger barnet goda förutsättningar att klara skolan. Föräldrar har förutsättningar att lägga en bra grund för en god hälsa när det kommer till mat, motion, relation till alkohol och syn på droger. Sett över livet är familjen också den gemenskap som har störst förutsättningar att motverka ofrivillig ensamhet. Både när man är liten, men också när man blir gammal och får besök av sina barn och barnbarn.

FAMILJENS MÖTE MED OMVÄRLDEN

FLEXIBLA LÖSNINGAR FÖR MER TID MED BARNEN

Kristdemokraterna vill verka för en familjepolitik som möjliggör för föräldrar att spendera mer tid med sina barn. Det finns mycket forskning som visar att en god kontakt mellan barn och föräldrar, under framför allt de första tre åren i ett barns liv, är det som är allra viktigast. Det är av stor betydelse för hur ett barns känsla av trygghet och säkerhet utvecklas och hur man senare i livet klarar av att knyta an till andra i sin omgivning. Både språkutveckling och intellektuell förmåga gynnas av anknytningen till föräldrarna. Trots att mer tid med barnen också kan betyda utmaningar för samhället i stort; att exempelvis hitta rätt kompetens i olika typer av verksamhet, vill vi prioritera barnens behov framför andra.

VÄRLDENS MEST FAMILJEVÄNLIGA FÖRÄLDRALEDIGHET

Sverige har länge haft en generös föräldraförsäkring. Dessvärre har den successivt blivit behäftad med politiska pekpinnar. Den mest uppenbara är förstas kvoteringen av föräldraförsäkringen, där klåfingriga politiker inte varit nöjda med hur föräldrar själva valt att fördela föräldraledigheten mellan sig. Föräldraförsäkringen är en populär och omtyckt förmån. Alla känner till att den finns och när man väl ska använda den sätter sig föräldrar in i hur den fungerar – med alla sina förtjänster och brister. Kristdemokraterna har under årtionden arbetat för att föräldraförsäkringen ska vara generös och flexibel. Vi har haft olika förslag på hur försäkringen ska kunna kompletteras med ett ekonomiskt stöd som möjliggör för de föräldrar som vill att vara hemma lite längre. Två regeringar som Kristdemokraterna medverkat i har infört ett vårdnadsbidrag, ett stöd som Socialdemokraterna sedan snabbt avskaffat när de kommit tillbaka till makten.

Sedan några år tillbaka har Kristdemokraterna förordat en barnomsorgspeng som ska kunna användas av föräldrar som vill ta hand om sina egna barn, mellan det att föräldraförsäkringens dagar tagit slut och barnet fyllt tre år. Barn har olika behov och det är föräldrarna som bäst känner sina barn. Därför anser vi att möjligheten till mer tid med barnen ska erbjudas fler föräldrar på lika villkor. Genom att förändra och bygga ut föräldraförsäkringen med sex månader, erbjuds alla föräldrar möjlighet att uppnå samma grad av valfrihet under barnets första tre år som genom vårt hittillsvarande förslag om barnomsorgspeng – full flexibilitet för alla föräldrar att själva forma barnomsorgen på det sätt som de anser vara bäst för sina barn.

KRISTDEMOKRATERNA VILL:

- Successivt förlänga föräldraförsäkringen med sex månader, från dagens 390 dagar med ersättning på sjukpenningnivå, till 570 dagar (från 13 till 19 månader).
- Ta bort dagens 90 dagar som enbart ersätts med lägstnivån i sjukförsäkringen och som många föräldrar idag har svårt att använda.
- Låta föräldrarna ta ut dagarna med full eller del av ersättning. De som så vill kan därmed ta ut en ersättning om exempelvis 25 eller 50 procent och sprida ut sin ekonomiska ersättning över flera år.
- Från det att barnet fyllt fyra år har föräldrarna möjlighet att spara upp till 150 dagar som sedan kan användas till och med den dag barnet fyller 12 år eller när barnet slutar i årskurs 5 i grundskolan.
- Förlänga rätten att vara föräldraledig från arbetet på heltid till det att barnet fyllt tre år, oavsett om man tar ut hela eller delar av dagar under sin föräldraledighet. Detta gäller också den som är hel- eller deltidspolitiker.

GRAVIDITETSPENG OCH FÖRÄLDRALEDIGHET INNAN FÖRLOSSNING

Många gravida har möjlighet att fortsätta arbeta hela tiden fram till förlossningen. Men några upplever det som ett orosmoment och som väldigt ansträngande att vara höggravid och samtidigt arbeta. Idag finns

möjligheter för den som har ett ansträngande arbete eller arbetar i en högriskmiljö att få så kallad graviditetspenning. De som inte kvalificerar sig för en sådan har möjlighet att ta ut upp till 60 dagar av föräldraledigheten redan innan den beräknade förlossningen. Det är utmärkt och något som Kristdemokraterna fortsatt ställer sig bakom. Vi menar dock att så länge föräldraledigheten inte har förlängts till 19 månader enligt Kristdemokraternas förslag till en utbyggnad av föräldraförsäkringen, bör en generell graviditetspeng införas för båda föräldrarna upp till 30 dagar innan planerad förlossning.

VAB OCH VOB

Sverige har generösa regler för att vara ledig för vård av sjukt barn. Tack vare Kristdemokraterna kan föräldrar överlåta föräldrapenningdagar till en sambo, mor- och farföräldrar eller vänner, något som nu blivit verklighet. Det underlättar inte minst för olika familjekonstellationer som samkönade föräldrar, ombildade familjer med bonusbarn och bonusläktingar liksom ensamstående föräldrar. Även om det finns möjlighet att överlåta VAB-dagar till andra, är det långt ifrån alla som har praktiska möjligheter att göra det. Undersökningar visar att många vobbar istället för att vabba; det vill säga de är hemma med sjukt barn men arbetar samtidigt hemifrån. Det skapar för många en stress och frångår också tanken med VAB-systemet – att sjuka barn ska få möjlighet till omvårdnad av en vuxen.

SLÄPP FÖRÄLDRARNA FRIA

Ett område där familjen har blivit föremål för statlig kommandopolitik är de tvångskvoterade dagarna i föräldraförsäkringen. Konstruktionen med kvotering är enbart ett politiskt verktyg för att styra föräldrarna att göra tvingande val och därmed kunna redovisa en ökad jämställdhet. Det allmänna stödet för kvotering är svagt. Dagens familjer både kan och vill göra sina egna val utifrån vad som passar dem bäst.

Vissa partier fortsätter att välja ytterligare kvotering av föräldraförsäkringen som lösningen på jämställdhetsfrågan. Kristdemokraterna menar att fokus måste vara att ge föräldrarna förutsättningar att ge sina barn bästa möjliga omvårdnad och uppväxt, vilket är syftet med föräldraförsäkringen. Vi vill därför fokusera på att undanröja hinder och skapa förutsättningar för båda vårdnadshavarna att utöva sitt föräldraskap och göra informerade val i uttaget av föräldrapenning. Stelbent fokus på utfallet – det vill säga hur många dagar som tas ut av män respektive kvinnor – missar målet och bortser från att familjers förutsättningar, sammansättning och behov är olika.

Kristdemokraterna vill därför ta bort kvoteringen ur föräldraförsäkringen och låta vårdnadshavarna använda dagarna på det sätt som passar just dem.

GÖR SNABBHETSPREMIEN LÅNGSAMMARE

En regel i föräldraförsäkringen som begränsar och styr föräldrarna är den så kallade snabbhetspremien. Den sjukpenninggrundande inkomsten (SGI) påverkas negativt om man går ner i arbetstid utan att samtidigt fylla ut med lika många föräldrapenningdagar. Det innebär att många föräldrar känner sig pressade att ta ut sina dagar så fort som möjligt, även om de hellre vill ta ut färre dagar för att på så sätt kunna förlänga den tid de är hemma med barnet. Dessa regler missgynnar särskilt pappor eftersom de oftast är föräldralediga när barnet är lite äldre. Vi vill att den sjukpenninggrundande inkomsten för föräldralediga ska skyddas under tre år.

TA BORT BEGRÄNSNINGEN AV DUBBELDAGAR

Antalet dubbeldagar i föräldraförsäkringen – de dagar som föräldrarna kan ta ut samtidigt – infördes under Alliansregeringen på Kristdemokraternas initiativ. Syftet med dagarna är att öka flexibiliteten för föräldrarna att anpassa föräldraledigheten till sina specifika behov. Dagarna gör det också möjligt att tillsammans uppleva småbarnsåren och gemensamt hitta formerna för sin familj och de rutiner som behöver skapas. Sedan dubbeldagarna infördes har pappor börjat ta ut föräldraledighet tidigare och de som nyttjat dubbeldagar har, enligt undersökningar, märkt en positiv effekt på hälsan. Antalet dubbeldagar har sedan utökats av Samarbetsregeringen till att omfatta totalt 60 dagar. Kristdemokraterna menar att begränsningen av antalet dagar är onödig och att det bör vara upp till varje familj att själva bestämma över hur föräldrapenningen ska användas.

HÖG LÄGSTANIVÅ I FÖRÄLDRAFÖRSÄKRINGEN

Föräldraförsäkringen omfattar idag 90 dagar där ersättningen inte är relaterad till inkomsten, utan ges på föräldraförsäkringens lägsta nivå, lika för alla. Många använder dessa dagar för att dryga ut inkomsten när de vill förlänga föräldraledigheten eller sparar dem för att använda när barnet är lite äldre. Många av dagarna nyttjas dock inte, bland annat för att ersättningen anses vara för låg. Antalet dagar som nyttjats har ökat i antal i samband med tidigare höjningar av lägstanivån. Kristdemokraterna vill ta bort dessa dagar och

ersätta dem med nya och med en ersättning på SGI-nivå. Till dess att detta förslag kan genomföras vill vi höja lägstanivån från 180 till 250 kronor per dag (vilket motsvarar den nivå föräldrar som saknar SGI får i ersättning under sin föräldraledighet) för att möjliggöra för fler att använda dem. En höjning av lägstanivån kommer också att gynna de föräldrar som inte hunnit kvalificera sig till en högre SGI-nivå, bland annat de som får barn tidigt i livet.

NYANLÄNDA OCH PERSONER SOM INTE HUNNIT ETABLERA SIG I SVERIGE

Sverige hade tidigare mycket generösa regler för föräldraförsäkringen, vilket gjorde det möjligt för nyanlända invandrare att få föräldradagar för barn som invandrat tillsammans med sina föräldrar. Detta är sedan några år begränsat, något som Kristdemokraterna ställt sig bakom.

Även barn till invandrare har ett stort behov av sina föräldrar under de första åren av sina liv. Därför är det viktigt ur ett barnperspektiv att man inte helt tar bort möjligheten för nyanlända med små barn att spendera tid med dem. Kristdemokraterna vill därför att man som nyanländ ska kunna få ett visst antal föräldradagar för barn som är yngre än tre år, enligt nuvarande regelverk. Hur många dagar man kvalificerar sig för när Kristdemokraterna får igenom en förlängning av föräldraförsäkringen måste utredas, men en avtrappning i antal dagar, som motsvarar hur föräldraförsäkringen vanligtvis används, är rimlig.

För att underlätta etableringen i Sverige får man istället arbeta med riktade insatser till föräldralediga invandrare och underlätta exempelvis påbörjad SFI, annan utbildning och en arbetsmarknadsorientering. För detta har Kristdemokraterna flera förslag inom ramen för vår integrationspolitik.

BARNBIDRAGET

Barnbidraget är en integrerad del av det ekonomiska stödet till föräldrar och senare till barnet själv, när det förvandlas till ett studiebidrag. Det jämnar till viss del ut den socioekonomiska skillnaden mellan barn och det rimliga är att barn- och studiebidragen indexeras. Barnbidraget, precis som bostadsbidraget, är inte – som många andra stöd – inflationsjusterade och värdet av stöden har således urholkats kraftigt på senare år.

Flerbarnstillägget infördes 1982 för att ekonomiskt underlätta för föräldrar med många barn. Vid införandet gällde det extra ekonomiska stödet från och med det tredje barnet, men ändrades år 2005 till att även gälla det andra barnet. Som politiker ska vi inte ha någon åsikt om hur många barn som finns i en familj, men det finns många negativa aspekter i samhällsutvecklingen med en alltför låg nativitet. Därför ska politiker inte blunda för låga födslotal – och Kristdemokraterna anser att en generell och generös familjepolitik kommer att leda till ett barnvänligt och välkomnande samhälle.

Flerbarnstillägget har varit omdiskuterat och ifrågasatt, precis som andra familjepolitiska stöd som inte fullt ut anses stödja arbetslinjen. Men flerbarnstillägget är ett viktigt stöd av flera skäl. För det första innebär det inga ur arbetslinjesynpunkt skadliga margineffekter – flerbarnstillägget behålls även vid arbete. För det andra innebär det att barnfamiljer delvis kompenseras för höga kostnader för försörjning av barn och för det tredje att flerbarnsfamiljer får möjlighet till mer av flexibilitet gällande att kombinera arbete och familjeliv än de annars skulle haft.

Därtill visar analyser från såväl Försäkringskassan som Riksrevisionen att flerbarnstillägget har en tydligt omfördelande effekt, och alltså bidrar till att färre barnfamiljer med flera barn hamnar i låg ekonomisk standard. Denna omfördelande effekt gäller dock inte på samma sätt för det flerbarnstillägg som föräldrar får vid andra barnet.

Skulle flerbarnstillägget avskaffas innebär det ett hårt slag mot barnfamiljers ekonomi och att försörjningsbördan för familjer med tre eller fler barn ökar kraftigt. Analyser visar att 15 000 barn ytterligare skulle drabbas av ekonomisk utsatthet – alltså det vi brukar kalla barnfattigdom.

Det är också ur ett arbetslinjeperspektiv värt att notera att det framför allt är familjer som arbetar som skulle drabbas om flerbarnstillägget togs bort. De barnfamiljer som uppbär ekonomiskt bistånd skulle däremot kompenseras fullt ut vid ett borttagande av flerbarnstillägget eftersom det ekonomiska biståndet skulle höjas i motsvarande mån. Därmed skulle även margineffekterna av att gå från bidrag till arbete försämrast kraftigt och kommunernas socialbidragskostnader öka.

Flerbarnstillägget bör i grunden således vara kvar och utvecklas och justeras. Man kan exempelvis behöva överväga om flerbarnstillägget för barn två bör utgå för att finansiera mer träffsäkra stöd, såsom barndelen i

bostadsbidraget samt om det bör finnas någon typ av avtrappning av stödet vid många barn för att minska möjliga tröskeffekter.

Flerbarnstillägget behöver också underställas ett välavvägt bidragstak. Därigenom undanröjs kvarvarande invändningar mot eventuella negativa effekter av de samlade offentliga bidragen.

Kristdemokraterna vill utöka barndelen i bostadsbidraget, eftersom detta är den mest träffsäkra metoden för att stödja familjer med låga inkomster.

STÄRK FÖRÄLDRAROLLEN

Att vara förälder är en förmån och ett stort ansvar. Barnen lär sig tidigt av sina föräldrar om hur man förväntas vara och hur livet som vuxen kan se ut. Det är därför viktigt att kvinnor och män delar ansvaret och det praktiska arbetet i hem, familj och samhälle. Föräldrarna har lika stort ansvar för barnens välbefinnande. Båda föräldrarna har rätt och skyldighet att delta i barnens omvårdnad och fostran, vilket ofta betonas men som i mötet med omvärldens normer och förväntningar inte alltid erkänns och uppmuntras. Betydelsen av närvarande vuxna, både manliga och kvinnliga förebilder kan inte undervärderas. Stödet till barnfamiljerna ska därför utformas så att det blir ekonomiskt möjligt för såväl kvinnor som män att prioritera tid med barnen och vi måste ha ett samhällsklimat och en kultur som värderar det som något fint och eftersträvansvärt. En viktig del i att stärka och uppvärdera föräldrarollen är därför att föräldraledighet betraktas som utvecklande och kompetenshöjande från arbetsgivarnas och samhällets sida.

För att ytterligare stärka föräldrarollen och ge möjligheter till flexibilitet och föräldraansvar vill Kristdemokraterna att alla som har barn under 18 år ska ha rätt att vara tjänstlediga från arbetet utan lön, fem dagar per år. För vissa familjer behövs dagarna för att kunna tillbringa mer tid med barnen under lov, för andra kan det handla om ökad närvaro vid problem i skolan eller när ett äldre barn drabbas av ohälsa eller sociala problem.

KRISTDEMOKRATERNA VILL:

- Avskaffa kvoteringen av föräldraförsäkringen.
- Skydda föräldrarnas SGI i tre år, oavsett hur de väljer att ta ut sin föräldrapenning.
- Ta bort begränsningen av antalet möjliga dubbeldagar när föräldrar vill vara lediga från arbetet samtidigt.
- Successivt höja lägstanivån för ersättningen från föräldraförsäkringen från 180 kronor till 250 kronor, så länge som dagens system med garantidagar finns kvar.
- Värdesäkra barnbidraget och bostadsbidraget för barnfamiljer genom uppräkningsindex med inflationen.
- Att flerbarnstillägget i grunden vara kvar, utvecklas och justeras.
- Utöka barndelen i bostadsbidraget, eftersom detta är den mest träffsäkra metoden för att stödja familjer med låga inkomster.
- Införa en rätt för vårdnadshavare med barn under 18 år till obetald tjänstledighet från jobbet, totalt fem dagar per år.
- Genom särskilda insatser för nyanlända småbarnsföräldrar underlätta etableringen på arbetsmarknaden och integrationen i det svenska samhället.

EN BARNVÄNLIG ARBETSMARKNAD

Sverige är ett av världens mest jämställda länder. Så vill vi ha det. Alla som bor och verkar här ska ha samma möjligheter att utvecklas och ta ansvar. Det gäller i relationen och i hemmet, precis som i arbetslivet. Vi förstår att det finns en motsättning mellan målet att föräldrar ska ha möjlighet att få mer tid med sina barn och deras möjligheter att göra tidig karriär på jobbet. En stor del av den ojämställdhet som finns på arbetsmarknaden uppstår när människor får barn. Den som är borta från arbetet under en tid för att vara

föräldraledig hamnar, trots förbud mot lönediskriminering och diskriminering i allmänhet, efter andra i lön och karriär. Så behöver det inte vara. Arbetslivet måste bli mer livsanpassat och arbetsgivare måste ta större ansvar för att ett aktivt föräldraansvar inte oönskat påverkar föräldrars position på arbetsmarknaden.

Den universallösning som alltid tycks dominera debatten om ett mer jämställt arbetsliv är att ytterligare tvångskvotera uttaget av föräldraförsäkringen. Kristdemokraterna menar att fler regler som krånglar till familjernas vardag är oacceptabla och att kvotering är som att försöka skjuta prick med hagelgevär.

Det är på arbetsmarknaden som den arbetsrelaterade ojämställdheten uppstår och är etablerad. Bästa sättet att angripa problemet är att arbetsgivare och fackliga organisationer tar ett större ansvar. Vi ser i lönestatistiken för tjänstemannayrken att vi sakta men säkert går mot mer jämställda löner, med samma lön för samma arbete. Det är bra, men inte tillräckligt.

När föräldrar är hemma för att vara med sina barn riskerar de att hamna efter på jobbet. Den av föräldrarna som väljer att vara hemma längre än den andra, riskerar att på sikt förlora i livslön, pension och karriär. Vi måste få ett arbetsliv som är anpassat till att livet går i vågor och att föräldrar ofta har en pressad situation när arbete, relationer, barn och fritid ska balanseras. Det är vår fasta övertygelse att man i det pusslet, från politikernas och myndigheternas sida, aldrig ska prata om ett aktivt föräldraskap och barn som ett problem. Problemet är att arbetsmarknaden inte är anpassad till hur familjen ska få ihop sitt livspussel.

Det är redan idag ett lagkrav att föräldralediga ska erbjudas löne- och utvecklingssamtal, liksom det finns ett förbud mot att lönediskriminera föräldralediga, men vi anser att det inte är tillräckligt. Lagen måste därför skärpas. De arbetsgivare som inte erbjuder sådana samtal, eller på annat sätt misstänks lönediskriminera föräldralediga, ska kunna krävas på ekonomisk ersättning av en anställd. Formerna för ersättningen ska vara möjliga för arbetsmarknadens parter att reglera genom kollektivavtal.

Dagens diskrimineringslagstiftning är överlag för stelbent och formerna för exempelvis lönekartläggningar fungerar inte optimalt. Därför måste arbetsmarknadens parter få möjlighet att tillsammans definiera problem och hitta lösningar för att åstadkomma en större jämställdhet, genom överenskommelser i kollektivavtal som är anpassade till specifika branscher eller företag.

Vi måste få till en attitydförändring och en genomtänkt övergång mellan föräldraledighet och arbete. En åtgärd som tillsammans med löne- och utvecklingssamtal skulle kunna bidra är att arbetsgivare erbjuder föräldralediga så kallade "keep-in-touchprogram", där man bedriver ett aktivt och strukturerat arbete för att den som är ledig ska kunna hålla sig ajour med vad som händer på arbetsplatsen och behålla en aktiv relation till kollegor och chefer. Det måste vara möjligt för alla att relativt snabbt komma ifatt i det fall man tappat i kompetens- och löneutveckling. Kristdemokraterna menar att arbetsgivare och fackförbund både har möjligheter och ansvar att åstadkomma ett jämställt arbetsliv.

Det finns många komponenter som är viktiga för en barnvänlig arbetsmarknad, exempelvis: Arbetsgivare som arbetar medvetet med sina rekryteringsprocesser och strävar efter arbetsplatser med en mångfald som också inkluderar småbarnsföräldrar; flexibilitet när det gäller arbetstider och möjligheter att kombinera arbete och familjeliv; lokala eller centrala överenskommelser som kompenserar för lönebortfall under föräldraledigheten för dem som tjänar över taket i föräldraförsäkringen och arbetsgivare som inför så kallade "keep-in-touchprogram" för föräldralediga.

DETTA ÄR NÅGRA EXEMPEL DÄR ARBETSMARKNADENS PARTER ÄGER VERKTYGEN.

KRISTDEMOKRATERNA VILL:

- Att Diskrimineringsombudsmannen ökar insatserna för att informera arbetsgivare om deras skyldigheter att revidera lönen på lika villkor, också för föräldralediga.
- Skärpa förbudet mot att lönediskriminera föräldralediga och införa en skyldighet att erbjuda löne- och utvecklingssamtal i direkt anslutning till att man återgår i arbete.
- Införa en skyldighet för arbetsgivare att ha kontakt med anställda under föräldraledigheten för att planera för återgången i arbete.
- Att föräldralediga alltid ska informeras och involveras vid omorganisationer.

- Att arbetsmarknadens parter måste få möjlighet att själva definiera problem och hitta lösningar för att åstadkomma en större jämställdhet, genom överenskommelser i kollektivavtal.

EN BARNOMSORG MED MÅNGFALD OCH KVALITET

Kristdemokraterna vill värna och utveckla det stöd och de strukturer som gjort vårt land unikt när det kommer till omsorgen om barnen. Den svenska modellen att göra det möjligt för föräldrar att både vara hemma med barnen under längre perioder och sedan återgå till arbete med hjälp av barnomsorg, är unik och något vi vill slå vakt om. Den gör det möjligt för familjer att ge barnen rätt omsorg och en stimulerande miljö genom hela uppväxten. Problemet vi sett i Sverige under årtionden, är att många politiker har väldigt specifika åsikter om exakt hur balansen mellan barnens omsorg genom föräldrarna och genom förskolan ska se ut. Kristdemokraterna konstaterar att alla barn är olika, att olika familjer har olika behov och att det därför är föräldrarna som bäst vet hur livspusslet ska läggas. Många föräldrar är oroliga och kan känna sig tvingade att lämna små barn till en förskola, av ekonomiska skäl eller som en följd av de starka normer som växt fram kring barn och förskola. Många önskar andra alternativ, framför allt under de första åren av barnets liv, genom att vara hemma lite längre, arbeta deltid en tid, hitta barnomsorg i hemmiljö eller en barnomsorg där inte alla barn är under två år, exempelvis familjedaghem. Kristdemokraterna eftersträvar därför att fler alternativ med barnomsorg i hemlik miljö etableras och erbjuds.

För oss inkluderar begreppet barnomsorg allt från föräldrarnas omsorg i det egna hemmet till förskola, familjedaghem, öppen förskola och fritidshem.

Vi vill verka för en barnomsorg med hög kvalitet, hög tillgänglighet, stor flexibilitet och mångfald. Barnets behov ska vara i centrum och i normalfallet är det vårdnadshavarna som vet hur barnets behov ser ut och bäst kan tillgodoses.

HÖG KVALITET I BARNOMSORGEN

Sedan lång tid tillbaka är det stort fokus, framför allt inom förskolan, på det pedagogiska innehållet. Det är självklart bra att den verksamhet som bedrivs är genomtänkt och pedagogisk, men vi menar att det också krävs ett större fokus på trygghet och omsorg – att barnen har det bra, uppmuntras att utveckla sina sociala förmågor och får vara i en trygg miljö med trygga vuxna. Man får aldrig glömma bort att barn ska få vara barn, även i offentligt finansierad verksamhet. Barnens möjligheter till fri lek och att uppleva glädjen i att upptäcka och skapa behöver få stort utrymme.

Varje förskolegrupp ska ledas av en förskollärare. Förskolechefen ska ha ett stort utrymme att skapa välfungerande personalgrupper, baserat på behov och erfarenheter hos personalen. Det är också viktigt att säkra en god tillgång på personal och att lägga stor vikt vid personlig lämplighet vid rekryteringar.

Det är viktigt att den som arbetar inom barnomsorgen, oavsett vilken tidigare erfarenhet, utbildning eller kompetens personen har, får möjligheter att utvecklas. Kristdemokraterna vill därför i lag ålägga varje huvudman för barnomsorg att ha en strukturerad plan och avsätta resurser för kontinuerlig kompetensutveckling av sina anställda. Den som driver ett familjedaghem ska erbjudas en introduktionsutbildning via Skolverket och därefter ges möjlighet att delta i statligt och kommunalt anordnad kompetensutveckling.

SPRÅKKRAV INOM BARNOMSORGEN

Under lång tid har förändringar skett på arbetsmarknaden som gjort att många som idag arbetar i kommunal verksamhet har invandrarbakgrund. Det har på många sätt berikat Sverige och många av de arbetsuppgifter som finns i välfärden hade varit omöjliga utan dem som kommit hit och nu bidrar med sin kunskap, erfarenhet och arbetskraft.

Vi vet att språkutvecklingen hos barn är central. Därför är det också viktigt att personalen inom barnomsorgen talar bra svenska. Kristdemokraterna vill därför att huvudmännen ställer krav på goda kunskaper i svenska vid nyanställningar och gör snabba och målmedvetna insatser för att öka kunskaperna i svenska hos redan anställd personal som är i behov av det. Detta krav behöver inte gälla i samma utsträckning för personal som i huvudsak arbetar med serviceuppgifter.

MINDRE GRUPPER I FÖRSKOLAN

En kvalitetsindikator på förskolans verksamhet är hur stora barngrupperna är och vilken personaltäthet man har. Att mindre barngrupper är bra är både något som föräldrar känner intuitivt och något som stöds av forskning. Att ha små grupper är också viktigare ju yngre barnen är.

Kristdemokraterna vill därför lagstadga om ett maximalt antal barn per grupp om 12 barn i åldrarna 1-3 och 15 barn i åldrarna 4-5 år. Självklart spelar det också in vilken personaltäthet en förskola har. Mindre grupper med färre personal blir inte automatiskt bättre än större grupper.

FLER FAMILJEDAGHEM

Antalet familjedaghem har över tid minskat dramatiskt. Eftersom barn är olika och vårdnadshavare har olika önskemål om hur barnens vardag ska se ut, vill Kristdemokraterna att alla kommuner ska möjliggöra reell valfrihet och mångfald lokalt. Det innefattar kommunalt och enskilt drivna förskolor, kooperativ och familjedaghem.

I många kommuner väljer man att prioritera ned eller bort möjligheten att erbjuda en plats i familjedaghem - det som formellt kallas pedagogiskt omsorg. Det är oacceptabelt och något som begränsar valmöjligheterna och möjligheten att hitta bästa möjliga miljö för barnen, särskilt i lägre åldrar. Många föräldrar efterfrågar en verksamhet som kan erbjuda mindre och åldersintegrerade grupper i en mer hemlik miljö. I många kommuner skulle också ett erbjudande om familjedaghem på kvällar, nätter och helger vara ett sätt att säkra tillgången till barnomsorg för den som har obekvämt arbetstid. Eftersom familjedaghemmen också innebär ett lägre tryck på förskolor och ger många ekonomiska fördelar för kommunen, menar vi att den skattefria kontantersättning som ges till familjedaghemmen för att täcka slitage på bostaden och inköp till verksamheten under lång tid varit alltför låg och måste höjas till en skälig nivå.

Vi menar att det är helt självklart att den förälder som vill vara familjedaghem också ska få ersättning för egna barn, på samma sätt som gäller för den omsorg man ger till andras barn. Det kan för många vara ett sätt att ordna tillvaron och barnomsorgen under småbarnsåren. Vi menar också att kommunerna ska underlätta för etableringen av nya familjedaghem genom att erbjuda nätverk av föräldrar att ha gemensam omsorg om sina barn. Dels genom att inte direkt motarbeta föräldrar som ordnar sin barnomsorg på detta sätt - men vi menar också att kommunerna ska erbjuda praktisk och administrativ hjälp att komma igång och driva den här typen av verksamhet. Ett sådant stöd kan med fördel också ges via en enskild barnomsorgshuvudman eller en förening.

För att stimulera en satsning på familjedaghem menar Kristdemokraterna att staten kan behöva göra en särskild satsning på insatser till stöd för kommuner, föreningar eller enskilda. Informationen om möjligheten att välja familjedaghem ska också ges till alla vårdnadshavare samtidigt som de informeras om förskolans verksamhet.

ÖPPNA FÖRSKOLOR I VARJE KOMMUN

Öppna förskolan är en del av barnomsorgen och fyller en viktig funktion som mötesplats för föräldrar, särskilt under barnets första tid i livet. Här erbjuds en möjlighet till föräldrastöd, som är särskilt betydelsefull för den som är ensamstående och har ett litet nätverk kring sig. Antalet öppna förskolor har minskat över tid och saknas helt i många kommuner, medan andra kommuner inte kan möta den efterfrågan som finns från föräldrarna. Ansvar för att det finns öppna förskolor vilar på kommunerna, men kan med fördel organiseras i samverkan med civilsamhället och privata aktörer. Därför vill Kristdemokraterna se en nationell satsning på öppna förskolor och nya kreativa lösningar för att tillsammans med andra aktörer bygga ut verksamheten. Idag drivs endast fem procent av alla öppna förskolor i enskild regi, vilket tyder på en outnyttjad möjlighet till samarbete mellan exempelvis kommun och civilsamhälle.

FÖRÄNDRAD MAXTAXA

När maxtaxan i barnomsorgen infördes var Kristdemokraterna kritiska - mestadels för att miljarder satsades på förskolan utan att en enda krona användes för att öka kvaliteten eller minska barngruppernas storlek. När den infördes var tanken att taket i maxtaxan skulle ligga runt gränsen för statlig skatt. dag har maxtaxan urholkats så mycket att väldigt många hushåll når upp till taket. Genom att höja egenavgiften till barnomsorgen något och låta taket vara indexerat i förhållande till löneutvecklingen, vill Kristdemokraterna öka de ekonomiska resurserna till barnomsorgen. Taket bör höjas så att det för ett hushåll motsvarar ett halvt inkomstbasbelopp (vilket år 2023 skulle betyda 74 300 kronor för ett hushåll med två vårdnadshavare och skulle ge en maxtaxa på 2 229 kronor för första barnet, 1 486 kronor för andra barnet och 743 kronor för

tredje barnet. Taket i maxtaxan för år 2023 låg på 54 830 kronor, vilket gav en maxtaxa på 1 645 kronor för första barnet, 1 097 kronor för andra barnet och 548 kronor för tredje barnet).

KRISTDEMOKRATERNA VILL:

- Prioritera en barnomsorg med hög kvalitet, hög tillgänglighet, stor flexibilitet och mångfald där barnets behov är i centrum. Fokus ska, i de lägre åldrarna, ligga på omsorg, lek och social trygghet.
- Gynna mångfald i barnomsorgen genom att värna valfriheten och etableringsfriheten.
- Att kommunerna erbjuder fler alternativ med barnomsorg i hemlik miljö.
- Ha ett lagstadgat tak om maximalt 12 barn per förskolegrupp i åldrarna 1-3 och maximalt 15 barn per förskolegrupp i åldrarna 4-5.
- Ålägga varje huvudman för barnomsorg att ha en strukturerad plan och avsätta resurser för kontinuerlig kompetensutveckling av sina anställda och av familjedaghem.
- Ställa krav på att alla som nyanställs i barnomsorgen har goda kunskaper i svenska för att motverka segregation och gynna barns språkutveckling.
- Att varje förskolegrupp leds av en förskollärare. För att säkra en god tillgång på övrig personal ska stort fokus läggas på personlig lämplighet vid rekryteringar.
- Ålägga alla kommuner att erbjuda familjedaghem och informera samtliga föräldrar om möjligheten samtidigt som de får information om förskoleverksamheten.
- Att den som driver familjedaghemsvksamhet ska kunna få ersättning även för egna och anhörigas barn. Kommunerna ska ge praktisk och administrativ hjälp till föräldrar som vill bli familjedaghem eller bilda föräldranätverk för att ordna med barnomsorgen.
- Att den skattefria ersättningen till familjedaghem för omkostnader, ska höjas och ligga på en skälig nivå.
- Att alla kommuner ska kunna erbjuda barnomsorg på obekvämt arbetstid för de föräldrar som behöver det under kvällar, helger och nätter.
- Höja maxtaxan i barnomsorgen för att frigöra resurser och göra den indexerad mot löneutvecklingen.
- Att öppna förskolor erbjuds i alla kommuner.

ETT SAMHÄLLE MED EN RELATIONSLINJE

Svensk politik har ofta ett tydligt fokus på arbetslinjen. Den som kan arbeta ska arbeta. Det är en bra princip. Men arbete är inte meningen med livet. Som kristdemokrater vill vi också att politiken och samhället i stort ska ha en tydlig relationslinje. Att alla som har möjlighet att underlätta för att våra relationer ska fungera också bidrar till det. Det finns de som menar att relationer inte är politik. Självklart har de rätt. Men de brukar också mena att politik inte har något med relationer att göra. Ingenting kan vara mer felaktigt. Hur arbetslivet fungerar, hur barnomsorgen kan ordnas efter olika familjers behov och hur regelverket i föräldraförsäkringen ser ut, påverkar direkt eller indirekt möjligheterna att upprätthålla, utveckla och fördjupa sina relationer.

Förutom det som traditionellt ses som ekonomisk familjepolitik eller politik för en fungerande barnomsorg, finns det saker som politiken bör uppmärksamma för att åstadkomma en familjepolitisk relationslinje. Vi vet att olika regelverk kan styra familjer att göra som politiker vill att de ska göra - exempelvis genom att kvotera föräldraförsäkringen. Kristdemokraterna föreslår reformer som gör tvärtom - och därmed ökar familjens autonomi och stabilitet.

ÖKA MÖJLIGHETERNA TILL IDEELLT ENGAGEMANG

En del av familjelivet består – för många – av ideellt engagemang och av att barnen har en meningsfull fritid. För att arbetet i idrottsföreningar, friluftsföreningar, kyrkor och samfund ska fungera krävs alltid ett mått av föräldraengagemang, inte minst som ledare, tränare eller organisatör. Ur ett samhällsperspektiv fyller det förstås en mängd viktiga funktioner, såsom att man främjar ungas sociala och fysiska aktiviteter, bidrar till små gemenskaper med gemensamma intressen och främjar sammanhållning och samhällsgemenskap.

Idag finns en generell regel som gör det möjligt för föreningar att arvoda idrottare och idrottsfunktionärer med upp till ett halvt prisbasbelopp per år (drygt 26 000 kronor år 2023) utan att behöva betala arbetsgivaravgifter. Kristdemokraterna vill att gränsen ska gå vid ett helt prisbasbelopp och att det ska gälla alla typer av ideell verksamhet, till exempel scoutledare, körledare och teaterledare.

STADSPLANERA MED BARNENS BÄSTA FÖR ÖGONEN

När vi ska planera en stad, en ort eller en kommun är det många intressen som man ska ta hänsyn till. Bostäder, industrier, kontor, vägar, cykel- och gångbanor, kollektivtrafik, grönområden, skolor, vård osv. Kristdemokraterna menar att all stadsplanering också måste ha barnens bästa för ögonen.

Det kan handla om närhet från hemmet till förskola och skola, trygga innergårdar och lekplatser, närhet till grönområden samt goda möjligheter att säkert cykla till förskola, skola och aktiviteter. Kristdemokraterna vill också skapa förutsättningar för de familjer som vill bo i hus med egen trädgård att göra det, genom satsningar på småhus och trädgårdsstäder och att generationsperspektivet finns med i stadsplaneringen.

UTRED INFÖRANDE AV VAF

Sverige har på många sätt en fantastisk äldreomsorg. Som gammal behöver jag generellt inte oroa mig för om jag ska få hjälp när orken tryter eller om jag blir sjuk. Traditionellt har många också haft möjlighet att få hjälp av sina egna barn och barnbarn när man blir gammal. Vårt samhälle har alltmer organiserats på ett sätt som inte uppmuntrar stöd och hjälp mellan generationer, med konsekvensen att många äldre lämnats ensamma på ålderns höst. För att uppmuntra och hjälpa dem som vill stötta sina föräldrar när de blir gamla vill Kristdemokraterna utreda möjligheten att införa stöd för vård av förälder, VAF. Inom sjukförsäkringssystemet ska man som anhörig kunna få ett antal dagar per år då man kan rycka in för att hjälpa äldre närstående med vårdbesök, hjälp i hemmet vid plötslig sjukdom eller när en persons partner dör och dödsbo ska upprättas.

UTVECKLA ROT OCH RUT

Att vara förälder är en av de mest ansvarsfulla uppgifter en person kan ha. Som förälder tar man på sig en viktig mänsklig uppgift och en viktig samhällsuppgift. Därför ska politiken också se till att förutsättningarna för detta är så goda som möjligt, till exempel genom att reformera skattesystemet så att relationer gynnas och föräldrar ges fler valmöjligheter när det gäller att prioritera. Kristdemokraterna vill som ett led i detta behålla och utveckla ROT- och RUT-avdragen så att det blir ekonomiskt möjligt för familjer att ta hjälp utifrån och prioritera tid tillsammans.

DELA PÅ PENSIONEN

En effekt av att lagstiftningen i stor utsträckning fokuserar på enskilda personer istället för familjer är att personer, som under småbarnsåren väljer att ta ut huvuddelen av föräldraledigheten och sedan kanske går ner i arbetstid under ett par år, får en lägre pension. Kristdemokraterna vill därför införa en huvudregel som innebär att den intjänade pensionen, inklusive premiepensionen, delas mellan makar och sambos med gemensamma barn. Därtill vill vi utöka antalet så kallade barnaår, som gör att föräldrar kan tillgodoräkna sig pension under den tid de väljer att gå ner i arbetstid för att prioritera omsorgen om barnen. Genom att den intjänade pensionen delas och med ett utökat antal barnaår skulle man minska en del av de negativa effekter på jämställdheten som dagens system innebär för par som väljer att inte dela lika på föräldraledighet och försörjningsansvar.

UPPVÄRDERA FÖRÄLDRAROLLEN

Kristdemokraterna vill se till att föräldrar har förutsättningar att stärkas i sin roll och i sitt stöd till barnet. Tyvärr har saker som ekonomi, värderingar, rutiner och traditioner ibland gjort att pappans roll i förhållande till barnet förminskats. De flesta föräldrar vill ta ett gemensamt ansvar för sina barn. Politiken ska underlätta för föräldrar att gemensamt fatta de beslut som är bäst för just dem. En del av denna uppvärdering kan politiken göra – men ganska mycket handlar om hur attityder till och kulturen kring barn och föräldraskap ser ut. En familjevänlig attityd måste finnas i livets alla delar.

Ett konkret sätt att signalera värdet av båda föräldrarna är att redan innan det att barnet föds fastslå föräldraskapet, oavsett om föräldrarna är gifta, sambo eller särbo. Det betyder att barnet har två legala vårdnadshavare redan vid födseln. Ett annat sätt är att i mödravården prata med båda föräldrarna om hur livet förändras när man får barn.

REGNBÅGSBARNENS VARDAG

Mycket har hänt på det kulturella, sociala och legala planet för Sveriges regnbågsbarn. Det har, framför allt för barnen, varit en positiv utveckling. Förutsättningarna i livet ska vara så bra och likvärdiga som möjligt, oavsett hur ett barns familjekonstellation ser ut. Några saker kvarstår dock att göra.

Kristdemokraterna har länge arbetat för den fria rörligheten inom EU. Ett område där den fortfarande haltar är att samkönade par inte med självklarhet kan få sitt föräldraskap erkänt när de flyttar från ett EU-land till ett annat. Initiativ har kommit från EU-kommissionen och Kristdemokraterna vill se en förändring av detta så snart som möjligt. Det är också viktigt att föräldraskapet finns med i internationella konventioner och bilaterala avtal med andra länder, där vi har möjlighet att reglera familjerättsliga frågor. Surrogatmödraskap är inte tillåtet i Sverige och är inte heller något som Kristdemokraterna förespråkar, men en del vuxna väljer att bilda familj på det sättet ändå. Det behöver närmare utredas hur barnets intressen tas tillvara i dessa fall, exempelvis rätten till sitt ursprung och för att säkerställa att barnets rättigheter skyddas när det kommit till Sverige.

Även om lagstiftningen likställer föräldraskapet för alla, finns det situationer där det socialt kan uppstå situationer där särbehandling eller diskriminering förekommer. Det är självklart inte acceptabelt i någon verksamhet, men i mötet med förskola, skola och fritidsverksamhet blir det ur barnets perspektiv extra viktigt. Ett bemötande som är inkluderande och accepterande är viktigt för alla grupper i samhället. Vi menar därför att offentligt driven verksamhet som möter barn ska bedriva ett aktivt arbete för likabehandling.

I Sverige har lagstiftningen de senaste åren utvecklats så att det blivit lättare att häva ett föräldraskap om man är del av en regnbågsfamilj, jämfört med andra familjekonstellationer. Kristdemokraterna menar att den utvecklingen är negativ för barnet, eftersom barnet alltid ska ha rätt till sitt ursprung – och att det inte finns några skäl att göra skillnad i den rätten mellan olika barn.

OFRIVILLIG BARNLÖSHET OCH ADOPTION

Ibland drabbas människor med en önskan om att bli förälder av beskedet att det av någon anledning inte är möjligt på egen hand. Vården har då möjligheter att på olika sätt hjälpa till för att en graviditet ska bli möjlig. Stöd och behandling ska vara lättillgänglig och ges inom rimlig tid.

För en del är en adoption ett bättre och önskat alternativ. Internationella adoptioner har blivit svårare i takt med att många länder skärpt regelverken och haft en önskan om att lösa barnens omvårdnadsbehov inom det egna landet. Det finns också rapporter om att internationella adoptioner genom åren inte alltid varit förenligt med god etik eller skett med barnets bästa för ögonen. Det är därför viktigt att säkerställa både att framtida adoptioner sker rättssäkert och etiskt. Det finns också ett behov av att säkerställa att stödet kring en adoptivfamilj fungerar, så att mottagandet blir så bra som möjligt.

KRISTDEMOKRATERNA VILL:

- Att den fysiska planeringen av städer, orter och kommuner ska ha ett barnperspektiv.
- Utöka idrottens möjlighet att betala arvode till ledare och funktionärer till hela ideella sektorn och höja gränsen till ett helt prisbasbelopp.
- Att intjänad pension, inklusive premiepensionen, ska delas lika mellan makar och sambos som har gemensamma barn. De föräldrar som vill ha individuell fördelning kan ansöka om det.
- Utöka antalet barnår i pensionssystemet till fem.
- Att föräldraskapet fastställs under graviditeten, inte efter förlossningen.

- Utredda möjligheten att införa ett stöd för nära anhöriga till äldre, så kallad VAF.
- Att föräldraskapet i regnbågsfamiljer ska erkännas lika inom hela EU och finnas med i bilaterala avtal som Sverige tecknar och som omfattar familjejuridik.
- All offentligt driven verksamhet som möter barn ska bedriva ett aktivt arbete för likabehandling.
- Säkerställa att adoptioner, inhemska såväl som internationella, sker utifrån barnets bästa och att adoptivfamiljer får ett bra stöd vid mottagandet av ett barn.

UTMANINGAR SOM MÖTER BARN

Att få växa upp i en trygg och kärleksfull familj skapar goda förutsättningar för barn att möta livets utmaningar. För utmaningarna kommer, i större eller mindre utsträckning. Samhället måste därför ge stöd till familjer som möter utmaningar, så att de på bästa sätt kan klara kriser och svårigheter.

NÄR FÖRÄLDRARNAS RELATION KNAKAR I FOGARNA

I Sverige slutar många relationer i en separation. För partners som inte har gemensamma barn blir ett uppbrott på sätt och vis en fråga för den enskilde personen.

När barn finns med i bilden blir det för de allra flesta mer komplicerat. Konflikter påverkar både vuxnas och barns hälsa och samhället ska göra sitt yttersta för att ge stöd till att lösa – eller åtminstone hantera – konflikterna i de fall man inte klarar det på egen hand. Att ge effektivt stöd i ett tidigt skede vid familjekriser har visat sig ge positiva resultat i form av bättre relationer, bättre fungerande familjemiljöer och bättre hälsa.

Mödravården ska genom sin gruppsamtalsverksamhet ta upp olika aspekter av att livet förändras när man får barn – bland annat att det inte är konstigt att konflikter uppstår och att det är både rimligt och bra att ta hjälp. När relationen knakar i fogarna vill de flesta försöka hålla ihop relationen. Att erbjuda familjerådgivning är ett viktigt bidrag till stabila familjereaktioner. För att avdramatisera familjerådgivningen vill Kristdemokraterna att alla föräldrar ska få en gratischeck till familjerådgivningen i samband med att barnet fötts.

När det ändå inte går att hålla ihop en relation – eller det är olämpligt och ohälsosamt – kan rätt stöd ändå leda till att separationen blir så bra som möjligt. Vårdnadstvist och svåra konflikter kring barn och barnuppfostran är ur barnets perspektiv sällan gynnsamma. Ur barnets perspektiv är det också, i de allra flesta fall, viktigt att kunna fortsätta ha umgänge och en god relation till båda föräldrarna efter en separation.

SKYDD MOT OLÄMPLIGA FÖRÄLDRAR

Barn har rätt till sina föräldrar, men det är inte lika självklart att föräldrar har rätt till sina barn. Vid vårdnadstvist ska familjerådgivning, socialtjänst och domstolar alltid arbeta för barnets bästa och försöka få föräldrarna att komma överens. Myndigheterna har också en skyldighet att skydda barnen från uppenbart olämpliga föräldrar. Vårdnadstvist kan vara komplicerade, konfliktfyllda och verka omöjliga. Att från myndigheternas sida alltid göra rätt är antagligen omöjligt. Ett tydligt barnperspektiv måste alltid vara utgångspunkten och man måste ägna särskild uppmärksamhet för att upptäcka om barnet far illa, riskerar att föras bort, utsätts för övergrepp, hindras från umgänge med någon av föräldrarna eller nära släktingar, användas som objekt i vårdnadshavarnas tvist eller tvingas leva i en ohälsosam hemmiljö, exempelvis vid alkohol- och drogproblem eller svår psykisk ohälsa.

För att säkra att barnets intressen så långt som möjligt tillvaratas, vill Kristdemokraterna att barn ska ha ett eget ombud som kan föra deras talan i en vårdnadstvist.

BARNS BEHOV AV STABILITET

Även om människor separerar så tenderar vi att söka nya relationer. Nya relationer för vuxna betyder även nya relationer för barn. Man får fler att förhålla sig till, fler att få vård, kärlek och ramar av. Ju bättre nätverk ett barn har, desto större möjligheter finns det för barnet att ha en stabil miljö med möjlighet att få stöd och hjälp. Det gäller far- och morföräldrar, syskon, bonusföräldrar, bonussyskon och nära familjevänner.

Relationerna uppstår oftast naturligt och upprätthålls av dem som ingår i nätverket, men det innebär inte att ett barn får nya vårdnadshavare. Barnkonventionen slår också fast att barn, så långt det är möjligt, har rätt att få vetskap om vilka föräldrarna är och om möjligt få omvårdnad av dem. Kristdemokraterna menar att det är viktigt att lagstiftningen fortsatt utgår från att ett barn har två vårdnadshavare. Delat ansvar är bra, men mångas ansvar riskerar att bli ingens ansvar. Vårdnadshavare har försörjningsansvar, bestämmer i vilken skola barnet ska gå, om barnet ska genomgå utredning inom psykiatrin, var barnet ska bo och så vidare. Det kan vara nog så besvärligt för två vårdnadshavare att komma överens om, fatta beslut eller lösa konflikter som gäller barnet. Att möjliggöra fler vårdnadshavare kan ur det perspektivet riskera att resultera i att antalet konflikter och vårdnadstvister ökar.

Även om varje barn har två vårdnadshavare kan det finnas andra vuxna som är viktiga i barnets liv. Det kan handla om en bonusförälder, medförälder eller föräldrar till dessa. Möjligheten att göra det till en rättighet för barnet att behålla kontakten med dessa vuxna, även om vårdnadshavarens relation till dem avslutas, bör därför utredas.

KRISTDEMOKRATERNA VILL:

- Att kommunerna ska ansvara för att det finns en fungerande familjerådgivning utan långa kötider.
- Att varje förälder ska få en gratischeck till familjerådgivningen i samband med att barnet fötts.
- Att en maxtaxa för familjerådgivning ska införas om 300 kronor, i syfte att uppmuntra par att fortsätta rådgivningen efter det att gratischecken är använd.
- Alla par med barn ska erbjudas hjälp med att få till ett samarbetsavtal för att motverka konflikter kring barnen vid en separation.
- Att föräldrar som vill inleda en vårdnadstvist först ska genomgå ett obligatoriskt medlingsförfarande, i syfte att få dem att komma överens utan domstols inblandning.
- Att barn ska ha rätt till ett eget ombud i en vårdnadstvist.
- Att försök med så kallade samverkansteam bör genomföras för att utarbeta metoder för samhällets olika delar att stötta föräldrarna att lösa konflikter efter en separation.
- Utreda möjligheten att göra det till en rättighet för barn att behålla kontakten med vuxna som är viktiga i deras liv, även om en vårdnadshavarens relation till dem avslutas.

BARN SOM DRABBAS AV VÅLD I HEMMET

Våld i nära relationer drabbar både vuxna och barn. Både barn och vuxna är skyddade från våld i lagstiftningen och förbudet mot barnaga har sedan det infördes varit effektivt för att minska barns utsatthet för fysiskt våld. I vårt samhälle ser vi det som en självklarhet att alla ska leva utan rädsla för våld och förtryck. Tyvärr räcker inte det, eftersom våld i nära relationer tycks öka. Varje år söker tusentals kvinnor och barn skydd på landets kvinnojourer.

Kristdemokraterna vill ha en politisk nollvision mot våld i nära relationer. En konsekvens av en sådan nollvision skulle kunna vara att kraven på myndigheterna ökar - från förskola och skola till vård och socialtjänst - att aktivt ställa frågor om våld, trakasserier och sexuella övergrepp för att fånga upp dem som är i behov av hjälp. Det behövs också en ökad kunskap inom skola, socialtjänst och vård om våld och trakasserier i samkönade relationer.

När det finns misstankar om våld i en nära relation, är det för Kristdemokraterna självklart att det ska finnas sekretessbrytande regler, så att vård, socialtjänst och andra kan informera varandra och rätt insatser kan sättas in från respektive myndighet.

ÖKA INSATSERNA SOM SKYDDAR MOT VÅLD

Numera är det möjligt för polisen att självständigt utreda misstankar om brott mot kvinnor och barn, även om en polisanmälan dragits tillbaka på grund av rädsla eller hot. Det är bra, men det räcker inte.

Kristdemokraterna vill stärka skyddet för dem som drabbats av hot och våld genom att freda deras vardag. När en person döms till kontaktförbud ska zonen kunna utökas till hela eller flera kommuner beroende på hur vardagen ser ut för den som ska skyddas. Fotboja ska alltid prövas som ett alternativ för att övervaka att förbudet följs. Den som bryter mot ett kontaktförbud ska därtill alltid dömas till fängelse.

ÖKAT SKYDD FÖR BARN SOM UTSATTS FÖR VÅLD I HEMMET

Barn som bevittnar våld i hemmet är själva brottsoffer och har därtill större risk än andra barn för att själva bli utsatta. Idag är det möjligt för en vårdnadshavare som använt våld i nära relationer att få både omvårdnad och umgänge med sina barn. Också i fall där det utdöms kontaktförbud förekommer att den dömda har rätt till umgänge med sina barn. Lagstiftningen måste ha större fokus på barnets rättigheter och skydd. Därför menar Kristdemokraterna att huvudregeln alltid ska vara att den som döms för våld och kränkningar i en nära relation inte ska ha rätt till vårdnad och umgänge med sina barn. Att vända på perspektivet så att barnets intressen är utgångspunkten kan förhoppningsvis leda till att fler barn slipper utsättas för fortsatta kränkningar. I takt med att barnet blir äldre kan beslutet omprövas och då har barnet också möjlighet att själv avgöra i vilken utsträckning det vill ha umgänge med en förälder.

BARN SOM BROTTSOFFER

Hur barn som utsatts för brott har behandlats och bemötts genom åren har ibland förskräckt. Därför har polis, åklagare, socialtjänst, barnmedicin, rättsmedicin och BUP försökt hitta samverkansformer som ska sätta barnet i centrum vid misstanke om misshandel eller sexuella övergrepp. Ett sådant framgångsrikt samarbete är så kallade Barnahus, som ska försöka säkerställa barns rättigheter, ge barnet ett bra bemötande bättre stöd, samt höja kvaliteten på genomförda utredningar. Detta sätt att arbeta måste fungera oavsett var i landet barnet bor.

KRISTDEMOKRATERNA VILL:

- Införa en politisk nollvision mot våld i nära relationer.
- Öka kunskapen inom skola, socialtjänst och vård om våld, trakasserier och sexuella övergrepp i olika typer av nära relationer.
- Skärpa reglerna vid kontaktförbud genom större förbudszoner, användande av fotboja och presumtion för fängelse vid brott mot kontaktförbudet.
- Införa regler för hur myndigheter ska kunna bryta sekretessen sinsemellan.
- Att gemensam vårdnad eller umgängesrätt, som huvudregel, ej ska utdömas vid dom om våld- eller kvinnofridsbrott inom familjen eller vid kontaktförbud.
- Att frågor om våld aktivt ska ställas av vård, förskola, skola och socialtjänst.
- Säkerställa att myndigheter samverkar på bästa sätt kring barn som utsätts för våld eller sexuella övergrepp, exempelvis genom så kallade Barnahus.

BARN SOM DRABBAS AV FÖRTRYCK

Alltför många barn växer upp i familjer där de på olika sätt begränsas och kontrolleras på ett sätt som går långt utöver vad vi betraktar som uppfostran och vägledning i livet. Det kan handla om överdriven kontroll av vilka barnen umgås med, förbud att dejta och utforska kärleksrelationer, förbud att delta i fritids- eller skolverksamheter, påtvingat bortgifte, uppfostringsresor och annat som vi brukar benämna som hedersförtryck. Här finns förstås också den oacceptabla förekomsten av könsstympning av unga flickor.

Hedersförtryck finns numera inskrivet i brottsbalken och det finns en nationell stömlinje sedan ett par år tillbaka, något som Kristdemokraterna arbetat för. Vi vet dock för lite om hur utbredd hedersförtrycket är men man kan ana att problemet ökat med en stor invandring.

Att fysiskt våld är förbjudet ser vi som en självklarhet. Däremot är skyddet mot psykiskt våld inte tillräckligt tydligt. Kristdemokraterna menar att även upprepade kränkningar och överdriven kontroll av personer måste vara straffbara.

KRISTDEMOKRATERNA VILL:

- Genomföra en nationell kartläggning av hedersförtryck och hedersrelaterat våld.
- Stärka skyddet för den som riskerar att giftas bort mot sin vilja genom särskilda och snabba insatser av polis, socialtjänst och domstolar.
- Att asylsökande ska, i samband med hälsosamtal och i samhällsorienteringen, särskilt uppmärksammas på att hedersförtryck, aga, könsstympling och tvångsäktenskap är olagligt i Sverige.
- Att upprepade kränkningar och överdriven kontroll av både barn och vuxnas liv ska vara straffbart.

BARN SOM INTE KAN LEVA MED SINA FÖRÄLDRAR

För vissa föräldrar är det omöjligt att ta hand om sina barn på ett bra sätt. Ibland griper då det offentliga in och omhändertar barnet, eftersom det inte räcker med stöd direkt till familjen. Det kan handla om att föräldern har en funktionsnedsättning som gör att man inte kan sörja för sina barns bästa, att båda föräldrarna har avlidit eller om psykisk ohälsa. Föräldern kanske utsätter sina barn för fara genom psykisk eller fysisk misshandel, har en missbruksproblematik eller är oförmögen att möta sina barn på ett adekvat sätt när barnet befinner sig på glid.

Oavsett orsak, måste samhället ha den största respekt för det ingrepp som ett omhändertagande innebär i ett barns liv. Det är något av det mest dramatiska ett barn och en förälder kan vara med om.

För att tillvaron ska bli så bra som möjligt måste barn och unga som omhändertas erbjudas en trygg och stabil tillvaro, i första hand i ett familjehem. Genom åren har det funnits tendenser till att vilja professionalisera familjehemmen, men Kristdemokraterna anser att det är fel väg att gå. Vi välkomnar dock den särskilda form av familjehem som kallas behandlingsfamiljer, där familjehemsföräldrarna också har yrkesutbildning som terapeuter eller behandlare, och som kan ta emot barn med mycket stora behov.

Kommunerna måste se till att familjehemmen får kontinuerligt stöd i sin uppgift, bland annat genom att erbjuda utbildningar och avlastning där behovet finns. Eftersom det är brist på familjehemsplatser vill Kristdemokraterna att kommunerna ska förbättra stödet till familjehemmen, inklusive den ekonomiska ersättningen. Här kan det också finnas skäl att utveckla ett nationellt stöd för rekrytering av familjehem och en utjämning av de skillnader som redan idag finns mellan olika kommuner i form av vilket stöd som ges.

Undersökningar pekar på att många barn som omhändertas tvingas byta familjehem vid flera tillfällen under sin uppväxt. Det skapar ytterligare osäkerhet i barnets liv. Kristdemokraterna vill därför utreda orsakerna till detta och vilka åtgärder som kan vidtas för att öka stabiliteten för de omhändertagna barnen.

Fram till 1970-talet var det vanligare att barn som omhändertogs under längre tid adopterades av sitt familjehem. Detta är idag mycket ovanligt. Däremot har det blivit enklare att flytta över vårdnaden till familjehemmet, vilket Kristdemokraterna välkomnar. En adoption bryter de juridiska banden till barnets biologiska arv, vilket inte är helt okomplicerat. Men barn som omhändertagits i mycket tidig ålder och som inte har en relation till sina biologiska föräldrar skulle ibland vara betjänta av att bli adopterade av det familjehem man växer upp i. Hur adoption skulle kunna utvecklas som ett alternativ till en överflyttning av vårdnaden bör utredas.

KRISTDEMOKRATERNA VILL:

- Utveckla kommunernas stöd till familjehemmen.
- Se över den ekonomiska ersättningen till familjehemmen för att underlätta rekrytering.

- Utredda hur samhället kan motverka att omhändertagna barn tvingas byta familjehem.
- Utredda hur adoption skulle kunna utvecklas som ett alternativ till långvarig placering av omhändertagna barn i familjehem.

BARN SOM DRABBAS AV OHÄLSA

Sverige är ett bra land för barn att växa upp i. Barnadödligheten är låg, barn följs av barnhälsovården under hela sin uppväxt och blir man sjuk är sjukvården i Sverige en av de kvalitativt bästa i världen. Unga har generellt också lätt att prata med sina föräldrar om hälsoproblem, vilket gör familjen till en viktig resurs i hälsoarbetet.

Familjer som möter stora hälsoutmaningar möter också stora utmaningar i sin vardag. Det kan handla om psykisk ohälsa, funktionsnedsättningar, kroniska eller potentiellt dödliga sjukdomstillstånd. Från dessa föräldrar kommer det många rapporter om att trycket ibland blir ohanterligt. Samhället måste göra sitt yttersta för att vården ska vara tillgänglig och god, liksom att vardagen fungerar för både barn, syskon och föräldrar.

BÄTTRE BARN- OCH UNGDOMSPSYKIATRI

Undersökningar visar att många unga upplever ökad stress i skolan, minskad trivsel, mobbning, sömnsvårigheter, irritation och nedstämdhet. Det är en sak att stress, relationsproblem och nedstämdhet är naturliga och ofrånkomliga delar av livet - det är en annan sak att dessa problem ökar. Därför måste vi med tidiga och förebyggande insatser göra allt vi kan för att motverka att problem biter sig fast under lång tid.

Att vara ung och sjuk riskerar att få konsekvenser för resten av livet, på ett annat sätt än för en vuxen. Att behöva vänta på stöd och hjälp från vården och psykiatrin kan få stora konsekvenser för de barn som tvivlar på om de vill leva, som inte klarar skolan eller inte förmår att upprätthålla ett socialt umgänge.

Kristdemokraterna vill därför satsa mer på barn- och ungdomspsykiatrin, skapa en sammanhållen barn- och ungdomshälsovård och införa en särskild elevhälsogaranti. Genom att stärka psykiatrin inom primärvården och garantera att alla elever har möjlighet att komma i kontakt med elevhälsan varje skoldag, vill vi göra det lättare för vården att tidigt upptäcka psykisk ohälsa hos unga och ge de unga en möjlighet att snabbt söka hjälp.

STÖD TILL FAMILJEN NÄR BARNET ÄR SJUKT

De familjer som har barn med sjukdom eller en funktionsnedsättning möts av ännu en faktor som man ska orka med. Barnets sjukdomsbild kan få konsekvenser för skolarbetet och resultera i nya, och ännu fler kontakter som ska tas och upprätthållas med skola, vård, psykiatri, rehabilitering, socialtjänst och ibland polis. Här måste de olika myndigheterna ta ett större ansvar för samordningen.

Det finns exempel på regioner där olika myndigheter förbättrat samordningen när ett behov eller problem uppstått, genom att sätta barnets och familjens behov i centrum. Genom att myndigheterna tar ansvar för samordningen, avlastas familjen från många av de kontakter man annars behöver ta. Det är ett arbetssätt som behöver spridas till fler regioner. Kristdemokraterna vill, som komplement till tidigt samarbete mellan myndigheter, införa särskilda koordinatörer som kan hjälpa både barn och föräldrar att orientera sig bland vård och olika former av stöd.

Alla föräldrar med barn som möter allvarlig ohälsa ska erbjudas ett samtal med kommunens familjestödjande verksamhet. Utbildningar och samtalsgrupper ska också erbjudas dem som har barn med psykisk ohälsa såsom barn med utåtagerande eller riskfyllt beteende, i syfte att stärka och stötta föräldraskapet.

FÖREBYGGA OHÄLSA HOS BARN OCH UNGA

Unga ska få snabb hjälp när de drabbas av ohälsa, men ohälsan ska också förebyggas. Dels handlar det om att stödja unga till ett hälsosamt liv genom att erbjuda fysiska aktiviteter i förskola och skola - eftersom vi vet att en majoritet inte rör sig så mycket varje dag som de borde för att grundlägga en god fysik och goda vanor. Det handlar också om att se till att idrottsrörelsen har förutsättningar att erbjuda aktiviteter och träning över hela landet och att det finns ytor för spontanidrott samt lekplatser i alla bostadsområden.

Att förebygga ohälsa handlar också om att se till att alla unga har en meningsfull fritid, där de kan odla intressen, vänskapsrelationer och sunda relationer till vuxenvärlden. Varje kommun och kommunal del måste därför ha ett brett och fungerande samarbete med civilsamhället för att säkerställa att olika typer av verksamheter går att bedriva lokalt och till en kostnad som är överkomlig. Kristdemokraterna har också föreslagit ett nationellt fritidskort som ska stimulera till aktiviteter genom att göra dessa billigare och tillgängliga för alla familjer – något som nu blir verklighet genom partiets regeringsarbete. När kortet är på plats ska det följas upp och utvecklas.

Många unga har frågor om sin kropp, sexualitet och relationer. Det händer mycket när man går igenom puberteten och tonåren. Det är därför viktigt att det finns god tillgång till ungdomsmottagningar, på tider då unga har möjlighet att besöka dessa och ibland med särskilda inriktningar mot tjejer, pojkar eller HBT+. Detta är förstås särskilt viktigt för de ungdomar som av olika skäl har svårt att prata med föräldrar och närstående om sexualitet och relationer.

SPÄRRA SPÄRRAR I REGISTER

Sedan några år tillbaka har möjligheten för tonårsföräldrar att komma åt sina barns journaler via 1177 eller recept på apoteken begränsats. Under några år i tonåringens liv är det inte ens möjligt för föräldern att bli ombud för att kunna hämta ut läkemedel på apoteket. Reglerna har införts för att skydda tonåringens integritet gentemot sina föräldrar. Även om man kan förstå varför det ibland behövs, innebär det för en majoritet av föräldrarna ett ökat krångel. Många tonåringar klarar själv av att hämta eller beställa sin medicin. Några av dem klarar det inte, vilket leder till avbrott i medicineringen, konflikter med föräldrarna och hot från vården om att avsluta behandlingen eftersom det ifrågasätts om barnet kan fullfölja behandlingen.

Spärrarna måste tas bort eller förändras, så att de föräldrar som behöver hjälpa sina barn med vårdkontakter och med hanteringen av läkemedel också kan göra det.

KRISTDEMOKRATERNA VILL:

- Införa skärpta regler för vårdgarantin inom barn- och ungdomspsykiatri.
- Erbjud alla föräldrar med barn som möter ohälsa eller har problematiskt beteende ett samtal med kommunens familjestödjande verksamhet.
- Utöka kommunernas familjestödjande verksamhet så att fler kan få stöd i hemmet för att hjälpa vuxna i sitt föräldraskap.
- Att olika myndigheter runt ett barn ska börja samarbeta tidigare än idag när behov och problem uppstår i barnets liv.
- Stärka ett närmare samarbete mellan myndigheterna genom att inrätta särskilda koordinatörer som kan hjälpa unga och vårdnadshavare att orientera rätt i kontakten med vården och olika myndigheter.
- Införa en elevhälsogaranti som innebär att en elev ska ha möjlighet att komma i kontakt med elevhälsan varje skoldag.
- Garantera god tillgång till ungdomsmottagningar.
- Lyfta spärrarna för att föräldrar ska kunna ta del av tonåringars uppgifter i vård- och receptregister.

BARN SOM LEVER I EKONOMISK UTSATTHET

Hur familjens ekonomi ser ut påverkar hur barn och unga klarar sig i livet. Det är ett av skälen till att ha en politik som generellt stödjer familjernas ekonomiska situation. Viktigast är förstås att arbetsmarknaden fungerar och att det går att vara familjeförsörjare. Men det finns också barn och unga som växer upp i familjer där ekonomin är ett problem. Att leva i ekonomisk utsatthet när man är liten kan ha en negativ effekt på utvecklingen senare i livet och det finns tydliga kopplingar till ökad risk för fysisk och psykisk

ohälsa. För att generellt hjälpa familjernas ekonomi är den ekonomiska familjepolitiken som beskrivits ovan av avgörande betydelse.

MÖJLIGHETER TILL EN AKTIV FRITID

Det finns tydliga tecken på att barn som lever i hushåll med små ekonomiska marginaler har en mindre aktiv fritid än andra. Dessa barn går därmed miste om viktiga mötesplatser för att träffa andra, bredda sitt nätverk av närvarande vuxna, motverka ensamhet, utveckla sina intressen och få möjligheter till organiserad fysisk aktivitet. En förklaring kan vara att många fritidsaktiviteter är dyra. Här kommer Kristdemokraternas initiativ till ett nationellt fritidskort få effekt. Alla barn ska få ta del av fritidskortet, men för de barn som lever i ekonomisk utsatthet ska stödet vara betydande.

SAMLA STÖDET PÅ EN PLATS – FAMILJECENTRALER

Många upplever det som svårt att erkänna och hantera ekonomiska motgångar. Med de förväntningar samhället har på att man som vuxen ska kunna försörja sig själv och ta ansvar, är det kanske inte så svårt att förstå att det kan sitta långt inne att be om hjälp. En del har möjligheter att få hjälp av närstående att klara ekonomin under en tid. För andra är det nödvändigt att vända sig till kommunen för att få hjälp med hyra och mat eller att få rådgivning och stöd kring sin ekonomi.

Kristdemokraterna vill samla samhällets olika stödinsatser till familjer i så kallade familjecentraler, dit man kan vända sig för att hitta mödravård, barnavård, öppen förskola och socialtjänstens förebyggande och stödjande arbete. En uppbyggd samverkan med frivilligorganisationer skulle också kunna utgöra en introduktion till ytterligare nätverk och stöd till familjer. Att ha en relation till en familjecentral från det att man blir gravid och framåt, gör det mindre stigmatiserande och upplevs som ett mindre steg än att kontakta socialtjänsten via ordinarie vägar. Familjer som är på väg in i ekonomisk utsatthet eller redan befinner sig där behöver fångas upp och få rätt hjälp.

SIGNALER OM DET EKONOMISKA FÖRÄLDRAANSVARET

En del av de barn som lever i ekonomisk utsatthet gör det trots att en vårdnadshavare har det bättre ställt än den andra – men där relationen mellan föräldrarna gör att barnen kommer i kläm, också ekonomiskt. När föräldrarna inte kommer överens väljer en del att ge ekonomiskt stöd på lägsta möjliga nivå, vilket motsvarar det av staten definierade underhållsstödet. Det måste vara tydligt att det är föräldrarna som har försörjningskyldighet för barnet – inte staten. Därför måste underhållsstödet utformas så att det inte kan missuppfattas var ansvaret ligger, även om staten är behjälplig. Utgångspunkten ska i förekommande fall också vara att staten ska kräva tillbaka statligt utbetalat underhållsstöd från den underhållsskyldige föräldern.

Kristdemokraterna anser att det finns ett generellt behov av att utreda hur barnets ekonomiska intresse gentemot föräldrarna kan stärkas.

BOSTADSBIDRAG TILL DE MEST UTSATTA BARNEN

Av de ekonomiska stöd som finns till hushållen är det barndelen i bostadsbidraget som är mest träffsäkert för att förbättra ekonomin för vårdnadshavare med små marginaler. Kristdemokraterna vill därför använda barndelen i bostadsbidraget för att höja den ekonomiska standarden för barn som lever i ekonomisk utsatthet. Detta blir extra viktigt i det fall flerbarnstillägget tas bort. För att ytterligare förbättra träffsäkerheten vill vi också höja inkomsttakets så att fler familjer får rätt till bostadsbidrag, vilket också kommer leda till att färre behöver söka försörjningsstöd.

KRISTDEMOKRATERNA VILL:

- Utreda hur barnets ekonomiska intressen kan stärkas när vårdnadshavarna inte lever tillsammans.
- Utforma underhållsstödet så att det är tydligt att försörjningsansvaret ligger hos föräldrarna.
- Utöka barndelen i bostadsbidraget.
- Följa upp och utveckla det nationella fritidskortet.
- Öka antalet familjecentraler.

BARN SOM INTE LYCKAS I SKOLAN

Barn i skolåldern spenderar en stor del av sin vakna tid i skolan. Det går därför inte att nog betona betydelsen av att skolan ska vara en plats där ingen lämnas efter och ingen hålls tillbaka. Staten har via skolplikten också tagit på sig ett ansvar att se till att alla barn får utvecklas och ha möjlighet att nå sin fulla potential. Skolan ska inte ta över föräldraansvaret – men kan inte heller avstå från att komplettera det. Goda värderingar, kunskaper att klara livet och vidare studier, möjligheter att delta aktivt i samhällslivet är några av de områden som skolans verksamhet ska förmedla.

Kristdemokraterna har ett stort förtroende för att skolans huvudmän, rektorer, lärare och personal klarar att leva upp till högt ställda förväntningar. Politiken måste dock se till att de har rätt förutsättningar. För detta har Kristdemokraterna en särskild skolpolitik.

Ur familjens perspektiv uppstår dock situationer där det inte längre bara handlar om skolans fostran, lärande och bildning. Det gäller inte minst när något inträffar i och utanför skolan som påverkar skolarbetet negativt, exempelvis fysisk och psykisk ohälsa, mobbning, utanförskap eller riskfyllt beteende som riskerar att leda till ett liv i kriminalitet eller drogmissbruk.

Det finns en tendens att peka på skolan och tro att den ska lösa alla problem. Men allting börjar och slutar i familjen och familjen måste ses som en resurs.

SÄRSKILDA INSATSER FÖR ELEVER I BEHOV

Den politiska styrning som skett av skolans verksamhet har de senaste årtiondena prioriterat inkludering och istället styrt bort från viktiga verktyg som mindre undervisningsgrupper, resursklasser och att lyfta bort barn med problematiskt beteende från den miljö där beteendet uppstått. Det riskerar leda till att tiden går, medan problemen består.

Kristdemokraterna menar att utvecklingen mot generella insatser i skolan har lämnat många barn och familjer i sticket. Skollagen och skolpengssystemet måste därför ta höjd för insatser som kortsiktigt är kostsamma men långsiktigt effektiva, såsom insatser riktade till barn med problematiska beteenden samt inrättande av speciella undervisningsgrupper för barn med inlärningssvårigheter, vissa typer av diagnoser, utåtagerande eller stundtals farligt beteende.

TYDLIGHET MELLAN SKOLA OCH FAMILJ

Familjer ska också kunna ställa krav på skolan om tydlighet i vad hemmet kan göra för att förändra en negativ skolsituation och vid behov få stöd att göra det. Idag finns oftast generella regler som elever och föräldrar förväntas skriva under. Skolorna ska dock också kunna skriva särskilda avtal med föräldrar och elev som går utöver det som förväntas av alla. Det kan handla om så enkla saker som att elever får en extra uppsättning läromedel att ha hemma, särskilda möjligheter för föräldrar att följa kurs- och lektionsplanering, överenskommelser om stöd till elever med problematisk frånvaro, säkerställa att barnet äter frukost, gör läxor och lägger sig i tid, eller möjliggöra för vårdnadshavare att vara med i skolan under längre perioder om det är det egna barnets beteende som behöver förändras.

Både föräldrar och lärare upplever ofta utmaningar i barnens skärmanvändning och ibland alltför stora fokus på sociala medier och spel och mycket tyder på att skärmarna stör i skolarbetet. Det blir därför extra angeläget för skola och föräldrar att tala samma språk och skicka samma signaler om att begränsa skärmtiden och att föräldrar har skyldighet att ta reda på vad deras barn gör och utsätts för på nätet. I det arbetet bör skolan också ge stöd till föräldrarna för att motverka och upptäcka grooming och sexuella övergrepp på nätet.

MYNDIGHETSSAMARBETE FÖR BARNETS BÄSTA

En del barns problem uppmärksammas först av skolan. Sekretessbestämmelser och olika myndigheters svårigheter att samarbeta och dela information med varandra har historiskt gjort det svårt att få en bred uppslutning kring barnets behov. Möten mellan skola, vård, socialtjänst och polis ska därför kunna ske med eller utan vårdnadshavares medverkan, information ska kunna delas och gemensamma åtgärdsplaner upprättas.

Många av de problem som ett barn kan ha i skolan handlar inte om inlärningssvårigheter i sig, utan om sociala svårigheter eller en tendens att regelbundet bryta mot regler. Kristdemokraterna menar att det blir en olycklig konkurrens om resurser i skolan när skolan ska klara av alla aspekter av ett barns förutsättningar

och beteende. Därför vill vi att socialtjänsten ska kunna placera socialpedagoger eller socialsekreterare i skolan för att under en tid arbeta koncentrerat med ett enskilt barn.

FOKUS PÅ SPRÅKINLÄRNING

Många barn som invandrat till Sverige med sina föräldrar eller lever i miljöer där det inte företrädesvis talas svenska, riskerar att hamna efter i skolan. Dessa familjer måste därför få särskild uppmärksamhet och stöd. Den som kommer till Sverige under skolåren och börjar i skolan utan att kunna tala svenska måste få en möjlighet att fokusera på svenskinläringen under det första skolåret. För vissa elever bör det utredas om en snabb, koncentrerad och fungerande introduktion till svenska språket, exempelvis genom ett språkår, borde införas eller erbjudas som alternativ, även om det betyder att eleven hamnar ett år efter i sin skolgång. Samma princip skulle också kunna gälla för barn som är födda eller befunnit sig i Sverige före sex års ålder – och som inte kan prata svenska på en åldersadekvat nivå.

För de barn som inte talar svenska på en åldersadekvat nivå ska föräldrarna erbjudas särskild språkförskola från det att barnet börjar i förskolan och senast från det att barnet fyllt tre år. Fokus ska läggas på att ge barnet en miljö där utvecklingen av det svenska språket premieras. Vilka barn som ska erbjudas en plats i språkförskola identifieras lämpligast av barnhälsovården – och för att signalera betydelsen av att barnet lär sig svenska tidigt ska barnet remitteras till språkförskolan – vilket också tydliggör att föräldrarna kan vänta sig att en språkförskola kontakter dem för att komma överens om när barnet kan börja. Det är också viktigt att stärka föräldrarnas språkkunskaper tidigt. Föräldrarna måste ges möjlighet att stödja barnets språkinläring, vara med och signalera vikten av att lära sig svenska och undvika situationer där barnet får vara tolk, exempelvis i mötet med myndigheter, vård och skola.

KRISTDEMOKRATERNA VILL:

- Se ett nära och tydligt strukturerat samarbete mellan skola och hem.
- Tydliggöra skolans, föräldrarnas och elevens olika roller och ansvar och låta skolan arbeta med utökade ansvarskontrakt med föräldrar och elev.
- Ge skolorna utrymme att flexibelt, och med hög kvalitet och omsorg om barnens bästa, forma undervisningen.
- Möjliggöra särskilt stöd till elever som har särskilda behov i form av inlärningssvårigheter eller diagnoser, men också till elever som behöver struktur och tydligare krav.
- Att föräldrar och skola gör gemensam sak i fråga om barnens skärmtid och att föräldrarna genom skolan erbjuds utbildning som även ger stöd i att upptäcka och motverka grooming och sexuella övergrepp mot barn och unga i nätbaserade miljöer.
- Ha låga sekretesströsklar och stärka samarbetet mellan skola, vård, socialtjänst, fritidsverksamhet och polis.
- Ge socialtjänsten i uppdrag att i särskilda fall placera personal i skolan för att koncentrerat arbeta med en enskild elevs problem.
- Fokusera på svenskinläring under invandrade barns första år i skolan och utreda om ett särskilt språkår borde införas.
- Remittera barn som inte talar svenska på en åldersadekvat nivå till särskild språkförskola.

FAMILJEN – ETT VACCIN MOT KRIMINALITET

Att barn intresserar sig för det som är farligt, avvikande och spännande kommer vi alltid att få leva med. Det är dock föräldrarna och den närmsta familjen som har möjlighet att överföra goda värderingar – och vaccinera det uppväxande släktet mot kriminalitet och lockelsen i en kriminell livsstil. Som kristdemokrater ser vi det som självklart att vi ska ha en väl fungerande och trygghetsskapande poliskår, ett effektivt och

rättssäkert domstolsväsende liksom straff som både avskräcker från brott och skapar upprättelse för brottsoffren.

Allt tyder på att barn som växer upp med bristande relationer till sina föräldrar också löper en ökad risk att hamna i kriminalitet. Det motsatta gäller naturligtvis också; den som växer upp med starka band till sina föräldrar växer upp i en brottsförebyggande miljö. Ingen människa är perfekt och alla kan göra fel. Samtidigt föds ingen till att bli kriminell och alla har ett ansvar för att välja det etiskt rätta. För detta krävs en moralisk kompass och den formas genom fostran, främst inom familjen. Därför behöver föräldraansvaret stärkas.

Kristdemokraterna förstår att många föräldrar i det längsta undviker att ha kontakt med både polis och socialtjänst, då det för många ses som stigmatiserande och att man kanske är rädd för de maktmedel myndigheterna har. Vi vill därför att föräldrastödsprogram ska erbjudas gemensamt av socialtjänst och skola, och att dessa ska erbjudas tidigt och i en omfattning som ger föräldrarna rätt verktyg att motverka problematiskt beteende hos sina barn. I föräldrastödsprogram kan man också involvera relevanta frivilligorganisationer som redan har kontakt med familjen, eller som skulle kunna bidra med insatser och nya sammanhang. En viktig aspekt av detta är att förskola och skola har en möjlighet att identifiera barn som återkommande bryter mot regler och har svårt att bygga positiva sociala relationer till andra. Ett stödprogram behöver därför innehålla verktyg där föräldrar och skola kan ha en gemensam strategi att bemöta barnet.

Ibland uppstår situationer där skola, socialtjänst och polis ser att ett barn uppvisar ett problematiskt och riskfyllt beteende, medan föräldrar intar försvarsställning, inte ser problemen alternativt bidrar till dem genom sin egna livsstil och sina egna värderingar. Eftersom föräldrar har långtgående möjligheter att säga nej till insatser kan de bidra till att problemen eskalerar. I dessa fall måste socialtjänsten ha befogenheter att stötta mer i vardagen genom att hämta barn som inte kommer till skolan eller använda former av tvingande insatser.

Vi vet att det hos personer som kommer från länder där man av flera olika skäl inte kan lita på myndigheterna – och vars kunskap om Sverige är låg – kan finnas en misstro också mot svenska myndigheter. Det leder till att många barn och föräldrar inte får det stöd de skulle behöva och har rätt till. Särskilda insatser måste sättas in och arbetssätt hittas för att sänka trösklarna för dessa familjer att kunna ta emot hjälp och stöd, gärna i samverkan med BVC, förskola eller skola, där ett upparbetat förtroende kanske finns. Olika offentliga aktörer bör också bygga förtroende genom att ha upparbetade kontakter med det civila samhällets föreningar, organisationer, kyrkor och samfund.

KRISTDEMOKRATERNA VILL:

- Bygga ut och satsa på föräldrastödsprogram via skolan, till familjer där barnen riskerar att hamna i kriminalitet.
- Skapa nya arbetssätt för samverkan mellan skola och föräldrar för att fånga upp och möta barn som återkommande bryter mot regler.
- Utveckla metoder för att nå föräldrar som misstror sociala myndigheter för att bygga upp förtroendet för insatser som familjen behöver och har rätt till.
- Ge socialtjänsten möjlighet att använda fler tvingande insatser för att kunna etablera ett samarbete med föräldrar som inte ser sitt barns problematiska beteende.